

EVANGELIKUS ŐRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Megjelenik hetenkint egy íven.
Kéziratokat, előfizetési díjakat, hirdetések szövegét és díját a szerkesztő-kiadó címére kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ-KIADÓ:
GEDULY HENRIK evang. lelkész,
NYIREGYHÁZA.

A lap ára: Egész évre . . . . . 12 K
Félévre . . . . . 6 K
Negyedévre . . . . . 3 K
Egyes szám ára 40 fillér.
* Hirdetés ára oldalanként 40 korona. *

TARTALOM-JEGYZÉK : Vezércikk : Egyetemes gyűlés — Más világ Debrecenben. Lehetne mondani: szájkosár Debrecenben. *Homola István.* — Nekrológ. — **Belélet.** — **Pályázatok.** — **Hirdetések**

Egyetemes gyűlés.

Az alábbiakban találja a szíves olvasó az ideai egyetemes gyűlésünk lefolyásáról szóló értesítést, úgy, amint azt tudósítónak az adott viszonyok között papírra vetnie sikerült.

Mi e helyütt őrállói tisztünkhöz híven főként azon általános érvényű tapasztalatokkal foglalkozunk, amelyeket e hosszú négy napon át tartott gyűlés lefolyása tárt elénk. És itt, a híven teljesített őrállói feladat sikerének boldog tudatával jelezzük, hogy közegyházunk jól felfogott érdekében az egyetemes közgyűlést megelőzőleg tett tiszteletteljes, komoly észrevételeink az összes illetékes tényezők részéről kellő méltánylásra találtak — ami, mint a következesek mutatták, csak magának a gyűlés sikeres lefolyásának, tehát ügyeink sikeres elintézésének javára szolgált.

Első helyen illeti itt meg az elismerés pálmája magát *egyetemes egyházunk* érdemdús, köztisztelettel és bizalommal környezett *felügyelőjét*, — aki, ha valaha, úgy e közgyűlésen féltő gonddal örködött a fölött, hogy tanácskozásaink külső rendje, — kezdve a gyűlés megalakulásától annak befejezéseig — minden tekintetben az „Ügyrend“ rendelkezéseire alkalmazkodják s aki részrehajlatlan, igazán alkotmányos vezetői tevékenységével fényes bizonyosságát szolgáltatva annak, hogy alkotmányos ügykezelésben csak a pártatlan elnöki eljárás biztosít sikert.

De nem kisebb elismeréssel kell szólnunk a *bányai egyházkerület azon vezető köréről*, akiknek főrészüket volt a bányai egyházkerület lelkészválasztási szabályrendelete általunk kifogásolt módon való megszerkesztésében s akik az egyetemes közgyűlést megelőzőleg tartott tanácskozásukon egyházunk igaz szeretetéből táplálkozó nemes

önmegtagadással deferáltak a lapunk felszólalása következtében általánosan megnyilvánult közóhajnak a jelölési jog megszorítása és a felelőség nélküli jelölő-bizottság intézményének törlése tárgyában, lehetővé tévén ezáltal azt, hogy a kérdés autonomikus szellemben legyen megoldható. Ki kell itt jelentenünk azt, hogy e vezetőkörök tisztességes, hazafias szándékaiban mi pillanatra sem kételkedtünk, csupán az eszközöknek autonomiánk alapjait megrendítő tervezése ellen emeltük fel tiltakozásunk szavát. Annál nagyobb most a mi örömünk, hogy a hozott határozat útján érett megfontolással, testvéries egyetértéssel lehetővé tették a kérdés közmegegyezésre leendő elintézését.

Végül nem csekély elégtétellel konstataljuk azt az örvendetes tény, hogy úgy a *theologiai fakultáshoz* való jognak érvényesítése, mint általában az 1848. XX. t.-c. végrehajtásával összefüggésben álló minden igényünk megvalósítása tárgyában az egyetemes közgyűlés az erélyes sürgetés álláspontjára helyezkedett. Nem kell tehát attól tartanunk, hogy igényeink fenntartására vonatkozó határozataink ott fognak pihenni továbbra is azokon a könyvespolcokon vagy asztalfiókokban, ahol egyetemes közgyűléseink jegyzőkönyveit szoktuk tartogatni, de kilépnek azok az életbe is, erélyes, sürgető feliratok alakjában bekopogtatnak a miniszteriumokba is, mint jogaink és igényeink elaltatását nem tűrő „mementok“ fognak kopogtatni a végrehajtásra kötelezett miniszterek, államtitkárok és minisztertanácsok lelkiismeretén. Végre is sok mindent tagadásba lehet venni, de azt, hogy amit mi kormánytól és törvényhozástól követelünk, hogy az ne volna élő és igaz jog, amelynek megtagadása valósággal lelkiismereti terhet képezhet a kormányférfiak szívében: ezt tagadásba venni nem lehet. S éppen azért örvendünk és

helyeseljük az egyetemes közgyűlés erélyesebb állásfoglalását.

Általában elmondhatjuk, hogy habár a kedvezőtlen térvizonyok miatt másodnap ismét a régi tanácskozási helyiségbe kellett is vonulnunk, — mintha ez az 1909. évi egyetemes közgyűlés mégis valamelyes határkövet jelképezne, amelyen túl közegyházunk életében mintha egészségesebb szellem bontogatná szárnyait.

Vajha úgy lenne és úgy maradna!

*

A közgyűlésről szóló részletes tudósításunk ekéént hangzik:

Előértekezlet.

November hó 16-án este 6 órakor tartották. Előzőleg zajlott le a kerületek szokásos tisztelgése az egyetemes felügyelőnél, mely alkalommal *Laszkáry Gyula* dunáninneni ker. felügyelő üdvözölte az egyetemes evang. egyház köztisztelőit, közszeretőit, közszereplőit, változó viszonyok és előrehaladó kora dacára is változatlan tárgyakként Br. Prónay Dezsőt s kért működésére további kegyelmet, családjára áldást a minden jó adomány Urától. Br. Prónay Dezső válaszában hálás szívvel mondott köszönetet a négy egyházkerület közönségének ezen, előtte minden földi kitüntetésnél becsesebb ragaszkodásáért, bizalmaért. Kijelentette, hogy előrehaladó kora dacára változatlan hűséggel és odaadással kívánja erejét az evangélium egyházának oltárára áldozatul adni. És habár nem hallgathatja el, hogy napjainkban evang. egyházunk helyzetét sokkal fenyegetettebbnek, veszélyesebbnek találja, mint volt az ötven év előtti patentális küzdelemben, amikor a lelkek emelkedettebb gondolkozása és elhatározottabb cselekvése biztosított sikert küzdelmeinknek, — mégis a régi ellenségénél, a mely akkor is, most is polypkarokkal fenyeget: sokkal veszedelmesebbnek tartja a belső ellenségeskedés tüneteit, azoknak áldatlan munkáját, akik a falakon belül szitják a meghasonlás tüzeit. Kijelenti, hogy ezekkel szemben fokozottabb erélyvel és határozottsággal kell eljárni és ő előrehaladottabb kora dacára is kész azoknak élén állani, akik ilyen szellemben fognak küzdeni. (Éljenezés).

A tisztelgés végével nagy tömegekben gyülekezett az előértekezlet közönsége a Deákteri díszteremben. A jegyzők a megbízó leveleket szedték át. Megállapodás történt az istentiszteletnek a Szentkirályi utcai épület dísztermében háromnegyed 10 órakor elkezdésére, a közgyűlésnek ottani megtartására s a pesti testvéregyházak közönségével szemben az őszinte hála lerovására nézve azért, hogy évtizedeken keresztül készségesen átengedték a Deákteri dísztermet. Majd Dr. Zsigmond Jeno főjegyző ismertetett néhány fontosabb tárgyat s az ezekre vonatkozó határozati javaslatot, amelyekre nézve szintén megállapodott az értekezlet, amely ekként fél 8 órakor minden nagyobb kedélyhullámmal véget ért.

Az istentisztelet.

Az egyetemes egyház Szentkirályi-utcai épületének dísztermében a megállapított időpontban folyt le. Már ezt megelőzőleg hallatszottak hangok a terem

célszerűtlen, szűk volta miatt. Érdemes, veterán munkásai egyházi közéletünknek voltak kénytelenek a hátsó sorokban állva szorongani s így várni be az istentisztelet végét. Magán az istentiszteleten harmónium kíséret mellett énekelték a jelenvoltak az „Erős várunk“ 1-ső és 2-ik versszakát, majd Haendl Vilmos egyet. főjegyző mondott minden ízében megható könyörgést s olvasott fel a szentírásból egy igazán alkalomszerűen megválasztott szakaszt. (I. Thess. V. 12—23. v.). — Egy záróvers éneklésével az istentisztelet véget ért s következett

A közgyűlés.

Azaz, hogy következett volna, ha a terem kérdése óriási mementoként nem lebegett volna állandóan a vizek felett. Általános zúgolódás, hangos panaszok, megszakítottan zaj töltötték be a levegőt, míg végre a hivatalos megnyitást megelőzőleg szólásra emelkedett br. Prónay D. egyetemes felügyelő és tekintettel arra, hogy a terem 202, tehát jóval több ülőhelyre van berendezve, mint a mennyi a szavazati és tanácskozási joggal kiküldöttek száma, mégis esetleges szavazás szüksége esetén az eljárás megkönnyítése végett fölkerlte a főbbi jelenvoltakat, hogy a karzaton foglaljanak helyet. Ez ellen ugyan sem a jog, sem az illem szempontjából kifogást emelni nem lehetett, a minthogy az egyet. felügyelő felszólalását nagyjából helyeslés kísérte — mégis akadtak néhányan, akik e kijelentés fölött hangosan adtak elégedetlenségöknek kifejezést és jobban szerették volna, ha az az előértekezleten hangzik el. — Közben a báró folytatta beszédét ekként: „A dolog természetének megfelelő elhelyezkedés a teremben megtörténvén . . .“ alig ért azonban ide, *Hevessy Bertalan* egy kérést akarva előadni, közbeszólt, mire a báró leszállott az elnöki emelvényről és Hevessyhez lépett, hogy kívánságát négy szem között hallgassa meg. Nem tagadható — pár pillanatig erős kétely szállta meg a lelkeket e kinosnak látszó, alapjában véve azonban ártatlan incidens láttára: nem fejlődik-e ki az eset valami kellemetlenségé. Azonban csakhamar megnyugodtak a kedélyek, mert a báró ismét elfoglalta az egyetemes felügyelői széket és megtartotta megnyitó beszédét a következő tartalommal: Egyházunk új épületében a régi tisztelettel és változatlan bensőséggel üdvözlő az egyetemes közgyűlésre egybegyűlteket. És habár az a körülmény, hogy új épületben jöttünk össze, sokakat talán arra ösztönözhet, hogy a jövő felé irányozzák tekintetüket: ő mégis a múltba tekint vissza. Hiszen épen napjainkban múlt 50 esztendeje az 1859. szept. 1-én megjelent császári nyílt parancs, az u. n. pápens kibocsátásának s az ennek nyomán egyházunkban támadt lélekemelő küzdelemnek, amelyben az egyház *a hatalommal szemben a jognak* egyetlen fegyverét állította, hogy az ősöktől átvett önkormányzatot megvédelmezze. És ámbár méltó visszaillesztést vetni e küzdelmes idő történetére, sőt azzal bővebben is foglalkozni, ám ez a körülményeknél fogva ki lévén zárva, azt ez alkalommal nem teszi, hanem inkább egy óhajtatást fejez ki. Ez a mai nemzedék közvetlen kapcsolatban állván a letűnt küzdő nemzedékkel (hiszen — u. m. — még sokan vagyunk, akik együtt működtünk egy Haubnerrel, Zsednyivel, Karsayval, Radvánszkyval. Közbejártások: és Br. Prónay Alberttel) ennek a hatását mint drága, élő hagyományt őrizheti meg és származtathatja át az utánunk következő nemzedék lelkébe s úgy lesz a fejlődés ősi autonóm

egyházunkban folytonos és meg nem szakítható. Igen, mi még emlékezünk a küzdő bajnokokra. Mi még tudjuk, hogy ezek sorában ott voltak szegény lelkészeink is, akik többre becsülték egyházuk önkormányzatát, a számukra netán kínálkozó anyagi előnyöknél. Nem lett volna teljes a kép, ha ezt az utóbbi mozzanatot külön is ki nem emelte volna. Hiszen — sajnos — minden időben akadnak olyanok, akik hajlandók inkább az anyagi előnyök felé nyúlni s vannak, akik nem bíznak abban, hogy a hatalom felett mindenkor uralkodik és győz az erkölcsi erő. Megnyitja a gyűlést azzal az óhajással, hogy a gyűlés minden tagját a régi protestáns öntudat és érzés hassa át.

A közletszéssel fogadott tartalmas elnöki megnyitót Dr. Baltik püspök elnök indítványára jegyzőkönyvbe foglalták. Majd a hitelesítő-bizottság kiküldése után Dr. Zsigmondy Jenő főjegyző olvasta fel az egyetemes felügyelőnek jelentését, az évközben előfordult fontosabb eseményekről, intézkedésekről. Ez a jelentés képezte a későbbi tárgyalások alapját s volt befolyással azoknak a múlt évi jegyzőkönyv pontjai szerint megállapított sorrendjére. A mintegy 22 pontból álló jelentés hű tükrét képezi az egyetemes felügyelő búzgó tevékenységének s azért azt elismerés kapcsán vették tudomásul.

Alig, hogy e ponttal végeztek, már megint a terem ügye kísértett. Barcza Géza a helyiséget teljesen alkalmatlannak találja a tanácskozásra, javasolja, hogy a Deákterre menjünk vissza. Hevessy B. csatlakozik e kérelemhez annál is inkább, mert az új helyiség az egészségre is határozottan ártalmas. — Sztelho K. az okot abban látja, hogy a kerületek igen sok tanácskozási joggal felruházott tagot küldenek ki. Így a bányakerület maga 41-et küldött. (Nagy zaj, eláll! kiáltások). Az építkezési bizottság erre nem számított. (Eiég hibásan tette. Szerk.) Gyurátz F. püspök a protestáns tanácskozások nyilvánossági jellege s az egyháztagok joga hevében tiltakozik a Sztelho felfogása ellen. Különben maga sem találja megfelelőnek a helyiséget. (Eljenzés, taps.) — Szentiványi Á. szerint mennél többen jönnek egyetemes gyűléseinkre, annál jobb. Ajánlja, hogy a deákteri testvéregyházak szíves beleegyezésével holnap ismét a Deákterren tartassék a gyűlés. Dr. Zsigmondy J. a testvéregyházak nevében továbbra is szíves készséggel ajánlja fel a termet. Dr. Prónay D. kimondja, hogy holnaptól kezdve az egyetemes gyűlési tanácskozások ismét a Deákterren tartatnak, de a bizottsági ülések továbbra is a Szentkirályi-utcai épületben. — Ezzel aztán végkép letárgyalatott a Szentkirályi-utcai szerencsétlenül megépített terem ügye, amely bántó hatásával ott kísértett az egész első napi tanácskozáson.

Aztán sorra vették az egyetemes felügyelő jelentését. György István felolvasta dr. Zsilinszky Mihály egyházkerületi felügyelőnek a genfi utjáról szóló nagy érdeklődéssel végig hallgatott jelentését, melyet a jegyzőkönyvben is kinyomatni határozott a közgyűlés s elismerését fejezte ki Zsilinszkynek. Báró Prónay Dezső elnök ezután meleg szavakkal üdvözölte Véssey Sándort, a dunántúli egyházkerület új felügyelőjét. Az új felügyelőt igen élénk ovációban részesítették. A tárgyalás további folyamán a gyűlés ujonnan választotta a protestáns közös bizottságnak evangélikus részről való tagjait, még pedig olyképpen, hogy az eddigi tagok mellé az elhunyt Ihász Lajos helyébe Véssey Sándor egyházkerületi felügyelőt választotta. Ezenkívül az új megállapodás szerint öt póttagot is küldött

ki OsztróLuczky Géza, Barcza Géza, dr. Kéler Zoltán, Radvánszky Antal és Münnich Kálmán személyében. Dr. Zsigmondy Jenő protestáns közös bizottsági ügyekben tett előterjesztéseket. Korbély Géza tavaly megválasztott egyetemes jegyző letévén hivatali esküjét, az egyetemes állandó bizottságok megválasztása következtelt kevés személyi változással. Az egyetemes gyűlés feliratot intézett a vallás és közoktatásügyi miniszterhez a népiskolai törvény sérelmes 35. §-nak megváltoztatása ügyében, azonban a miniszter még nem intézkedett a sérelem megszüntetése iránt. — Nagyobb vitát idézett elő az, hogy a belügyminiszter és a főrendiház elnöke immár egy éve nem intézkedett az *Ihász Lajos* kerületi felügyelő halálával megüresedett főrendiházi tagsági hely betöltése iránt. A tárgyhoz többen szóltak hozzá. Dr. Zsilinszky Mihály — ugymond — nem azért szól, mert az ő személyéről van szó, de ezt a halogatást sérelmesnek tartja. A főrendi hely az egyháznak törvényes jogán alapul s így annak betöltését nem kéri, hanem a törvényre hivatkozva követelni kell. Báró Prónay Dezső elnök sérelmet lát annyiban, hogy a törvényt nem tartják be s így a törvény végrehajtását kéri. Az eljárás alaki része az elnökségre bízandó, amely mindenestre tudni fogja teendőjét. A maga részéről kijelenti, hogy *Ihász Lajos* halálának az illetékes helyen való bejelentésével és az új főrendi behívása szükségének jelzésével feladatának eleget tett s ezt a jegyzőkönyvben külön is feltüntetni javasolja, amit a gyűlés tudomásul is vett s elhatározta, hogy a főrendi behívás eddigi halogatásában törvényes jogainak sérelmét látja s a főrendiház újjászervezésére vonatkozó törvényre való hivatkozással a belügyminiszter sürgős intézkedését kéri.

A selmeczbányai tanár, OsztróLuczky Gyula sérelmes nyugdíjazása ügyében Szentiványi Á. és Gyurátz F. elnöke alatt ad hoc bizottság választott. — A közös-bizottság részéről a miniszterrel leendő tárgyalásra kijelölt tagok névsorát az egyet. gyűlés tudomásul vette. A tiszai egyházkerület felterjesztése az államsegélynek 1904-ik évi memorandumban kontemplált összegig való felemelése tárgyában áttétetett a közös prot. bizottsághoz. (Csak az a kivánatos, hogy ott aztán ne tágítsanak ettől az igazán szerény minimumtól.) — Az 1907. évi XXVII. t.-c. 35-ik §-ának módosítása iránt beadott kérvény érdemleges elintézésében nem részesült. — A jogügyi bizottság javasolja, hogy közgyűlés kívánja a miniszteriumtól módosító törvényjavaslat készítését. — A hrussai plébános azon ténykedésében, hogy 2 evang. gyermeket a lelkész megkérdezése nélkül temetett le, a miniszter ránk nézve sérelmet nem látván, Jánossy L. felszólalása után az 1895. évi egyet. jkv. 65-ik pontjában foglalt utasítás 18-ik §-ának módosításával egyetemes gyűlésünk felhatalmazta az evang. lelkészeket hasonló eljárásra. A *lajtaújfalusi* állami iskolában — hol eddig az evang. tanerők alkalmazását a kormány következetesen mellőzte — most újból üresedés lévén, a közgyűlés feliratot intéz evang. tanerő kinevezése végett. A *brezovai* ismeretes (a lelkész számára történt gyűjtést közigazgatási úton kihágásnak minősítő) sérelmes intézkedés ellen, annak sürgős helyrehozása végett felír a közgyűlés a belügyminiszterhez. A *nagyliberesei egyháztagok* népes küldöttségben személyesen hozták fel kérelmüket a papválasztás ügyében. (Az egyszerű parasztruhába öltözött egyháztagoknak megjelenése a közgyűlési teremben élénk feltűnést keltett.) Ez és Dr. Baltazár

Dezső kérvénye az 1848. XX. t.-c. 3-ik §-a tárgyában a közgyűlés végén kerül tárgyalásra. Ezzel az első napi közgyűlés véget is ért.

Az egyetemes lelkészi értekezlet

ugyanaznap délutánján 4 órakor vette kezdetét a Deákteri diszteremben. Veres J. elnök akadályozva lévén a megjelenésben, *Okályi A.* kérésére *Zelenka Pál* püspök vezette a tanácskozást. Jelen volt mintegy 80 lelkész, mind a 4 püspök, néhány világi. Bevezettként a Deákteri polg. leányiskola énekkara *Bruckner V.* karnagy vezetése alatt énekelt el igen szépen a „Zengjete hálát“ kezdetű motettet. Majd *Isó Vincze* győri lelkész mondott valóban építő hatású szép főhászt. *Bándy Endre* olvasta fel azután páratlan szorgalommal összeállított jelentését az összes lelkészi értekezletek működéséről. A tanulságos, — eszmélkedésre igen sok anyagot nyújtó jelentést lapunk legközelebbi számában adjuk közzé. A szép munkálatért az értekezlet elismerését fejezte ki *Bándynak*. Ezután *Pröhle Henrik* pozsonyi lelkész ült a felolvasó asztalhoz, hogy előadja „Egyházépítő munkánk lényege és feladata napjainkban“ című értekezését. Kiindulási pontja volt az az általános tétel, hogy mindnyájunk munkája: az egyházépítés. E munka lényege, hogy az igét a szentségekkel egyben híven használjuk. Az ige szüli a hitet, az élő hit szüli az egyházszeretetet és ennek cselekedeteit. Mindörökre főfontosságú munkánk tehát az igehirdetés. Vagyis feladatunk az, hogy Isten igéjével, ezen önmagából minden egyéb jót kifejtő égi kincsel híven sáfarkodjunk, annak érvényesülését híven előmozdítsuk. E feladat végzője a lelkész, tere a gyülekezet. Vissza tehát az igéhez és a gyülekezethez. Feladatunk első sorban is a gyülekezethez köt. Ott minden, látszólag kicsiny körű igehirdetői munka (reggeli írásmagyarázat, avatás, kereszteselés, stb.) is mély áldások forrásává lehet. Ezt kell tehát első sorban és mindenekelőtt lelkiismeretes pontossággal teljesítenünk. A lelképásztorkodás ma annyira hangoztatott és követelt társadalmi és közigazgatási oldalával szemben vissza kell térniök a pásztoroknak a nyájhoz, a nyájjal szemben az igéhez. Az ige a legalkalmasabb fegyver a modern ember tévelygéseinek lenyűgözésére. Ismerni kell, ki és mi a mai ember. Tudni kell, mi választja őt el egyházától s mi az, amivel őt ismét egyházához köthetjük. A modern ember a kultura csodálója. Meg kell tehát mutatni, minden egészséges kulturának mily nagy szüksége van az igére. De ez csak akkor sikerül, ha a lelkész szívből, meggyőződéssel beszél, nem pedig más meggyőződések képmutató szócsöve, amit a nép önkéntelenül is kiérez, épenúgy, mint ahogy ösztönszerűleg megérzi, hogy kinél szól a szív teljességéből a száj.

A mai kor igényeinek megfelelő igehirdetés és igeérvényesítés bizonyul legjobb eszköznek a szocializmus túlhajtásaival szemben és annak nemes tartalma kidomborítására. Végeredmény: minthogy az ige hozta létre az egyházat és a megigazító hitet szülvé az tartja egy közösségben a hiveket: egyházépítő munkánk lényege az igével való hű sáfarkodásban áll. Az élvezetes, tanulságos, lelkes előadásért, amely a modern kor szellemi áramlatainak hatása alatt százféle divergáló téves nézetek teréről a hallgatóságát igen helyesen — az *alapigazságokhoz* vezérli vissza, az értekezlet köszönetet szavazott az előadónak és *Gyurácz Ferencz és Geduly Henrik* indítványára — csatlakozásra híván föl minden hazai evang. lelkészt —

szorosabb szervezkedésének külső jeléül minden jelenlevő lelkész 1—1 K tagdíjat téven az ideiglenes pénztárnokul megválasztott *Okályi A.* kezébe, az értekezést saját költségén kinyomatja. *Szeberényi L. Zs. és Raffay S.* indítványára az értekezlet kimondja, hogy ezentúl minden egyetemes közgyűlést megelőzőleg igehirdetéssel egybekötött istentiszteletet tart. *Kiss Béla* lelkész olvasta fel azután „A lelkész érvényesülésének akadályai az egyházi és az egyházonkívüli életben“ c. terjedelmes tanulmányát, amely sok helyütt megszívlelésre méltó eszméket, terveket tartalmaz, de egyszeri hallásra nem lévén mód a tárgyilagos elbírálásra, az idő előrehaladottsága miatt *Geduly H.* indítványára az e munkálat végén előterjesztett számos javaslat részletes tárgyalását a jövő évi közgyűlésre halasztották. — Végül az értekezlet köszönetet mondott *Zelenka* püspöknek a tanácskozások szíves vezetéséért s azután — annak kimondásával, hogy ezentúl tanácskozásaink lefolyását írásba foglalja és az egyet. lelk. értekezlet végleges szervezésére 5 tagú bizottságot választ, — az értekezlet véget ért.

Második nap. Csütörtök.

Az egyetemes gyűlés második napi gyűlésén is fontos tárgy került szőnyegre. Báró *Prónay Dezső* egyetemes felügyelő megnyitván a tanácskozást, dr. *Zsigmondy Jenő* a jogügyi bizottság részéről tett több rendbeli előterjesztést. Előadta a bizottság által beterjesztett „Utasítás“ tervezetet, mely a katolikus főpapi karnak a Ne temere-vel és a Provida-val kapcsolatos utasítása ellen való védekezés módjait állapítja meg az ev. lelkészek részére. Az utasítás a protestáns közös bizottság javaslata szerint is, úgy a református, mint az evangélikus egyháznál egyöntetűen lesz megállapítandó. A tizennyolc pontból álló tervet a vegyes házasságoknál a reverzális elleni védelem különböző eseteit és azoknál való eljárást tárgyalja. Fő irányelve az, hogy szemben a támadó türelmetlenséggel a protestáns méltóságot és erkölcsöt kidomborító, de mégis határozott fellépést kíván állítani. A fontos tárggyhoz báró *Prónay Dezső, Laszkáry Gyula, Scholtz Gusztáv, Szentiványi Árpád, dr. Szehtló Kornél, Geduly Henrik, Materny Lajos, Petrovics Soma, Jánossy Lajos, Bandy Endre, dr. Zsilinszky Mihály* és többen szóltak hozzá. Az utasítás összes pontjait végül is egyhanguan elfogadták.

Ugyancsak a jogügyi bizottság javaslatára felterjesztést intéztek a kormányhoz, hogy a *lapujtői tanító* továbbra is — evang. ősi autonómikus jogaink alapján — levitául alkalmaztathassák. A lelkészek 2400 K-ás törzsfizetése ügyében *Veres József* szólal fel s konstatálja, hogy a lelkészek alacsony fizetése összefüggésben áll a gyülekezeteknek lelkész nélkül maradásával, a lelkészek szellemi nivaujával, sőt kötelességteljesítésével is. *Haendl Vilmos* nem látja ez összefüggést a koronák és a lelkészek szellemi működése közt. *Zsilinszky M.* utal arra, hogy ne csak itt, de ahol annak tulajdonképen helye van, az evang. országgy. képviselők az országházban is emeljék fel szavukat. *Szehtlo* szerint ez az ügy a közös prot. bizottságra tartozik. *Gjurácz F.* szerint egyházunk sok sebének gyógyíthatása végett az 1848. XX. t.-c. komoly és becsületes végrehajtására kell koncentrálni az evang. egyház küzdő képességét. (Eleitől fogva ez a mi álláspontunk is. Szerk.) *Lombos Alfréd* teljes és hű tervet kíván készíttetni a jelenlegi és a jövőre nézve meg-

állapítandó fizetés felől. *Bándy E.* nagyon is komoly összefüggést lát a „Koronák“ és a lelkészi pályára lépők száma között. Határozat: az ügy a közös prot. bizottsághoz utasítatik.

Az 1907. évi XXVII. t.-c. 35-ik szakaszának (apácaparagrafus) módosítása tárgyában nem látnak további intézkedést szükségesnek Laszkáry, Zsigmondy, Szentiványi, ez utóbbi azért, mert — u. is — már közel két éve tart a kormányválság s így méltányosan kívánni sem lehetett e kérelmünk elintézését — míg Zsilinszky és Sztehlo határozott állásfoglalása alapján a közgyűlés a sürgető felirat küldését határozta el. A budapesti egyetemen a *theol. fakultás* felállítása ügyében a jogügyi-bizottság azon javaslatával szemben, hogy az ügy egyszerűen nyilvántartandó, Zsilinszky foglalt állást azzal, hogy ez ügyben is sürgető felirat menjen a kormányhoz. *Szentiványi A.*: Előtte szóló 15¹/₂ évig volt államtitkár. Miért nem tett semmit e hosszú idő alatt ezen jog érvényesítésére, mért áll most elő a követeléssel? *Zsilinszky M.*: Hálás, hogy Szentiványi államtitkári szolgálatát 5 évvel megtoldotta. Egyébként fölhatalmazza őt s bárkit a teremben, nézzen utána a kultuszminiszterium összes aktáinak s győződjék meg róla, hogy államtitkársága alatt tett-e a kérdésben levő ügy ellen bármit, vagy nem tett-e meg mindent mellette? (Nagy éljenzés). *Báró Prónay* elnök: A felszólalók közül eddig azok vannak többségben, akik külön feliratot nem kívánnak. Erre feláll *Beniczky Árpád* a következő kijelentéssel: Hol egyházam jogának érvényesítéséről van szó, semmiféle feliratot nem találok feleslegesnek. Csatlakozom Zsilinszkyhez. *Dr. Dobrovits Mátvás*: ha csak a felszólalók számára van szükség, ime én is csatlakozom Zsilinszkyhez. *Dr. Kéler Zoltán* s utána még számosan szintén, úgy hogy az óriási többség a felirat terjesztését határozta el. A *bányai egyházkerület lelkészválasztási szabályrendeletére* nézve javasolja a jogügyi bizottság, hogy az átdolgozás végett — mivel a zsinati törvény semmiféle oly bizottságról nem tud, amilyen e szabályrendelet 19. és 20. §-ában kontemplálatik — a bányai egyházkerületnek, — egyúttal a tiszai egyházkerület meglévő szabályrendeletére való figyelemmel egységesítés végett a zsinati bizottságnak adassék ki, — *Dr. Vánovics* és *Dr. Micsátek* kapcsolatosan beadott módosítása pedig elvetessék. A közgyűlés egyhangúlag hozzájárult e javaslatokhoz. A *Reischell-alapítvány* címénél *Janoska G.* adja elő a vele megessett sérelmet. *Baltik*, *Laszkáry* és *Zsigmondy* felszólalása után az ügyet az egyházi törvénykezés terére utalták az E. A. 329. §. g. p. alapján. Majd a *theologiai akad. nagy-bizottság* jelentése került tárgyalás alá. 6 rendes tanárnak kellene lenni minden akademián, de több tanszék nincsen betöltve. A tanárok korszerű fizetésrendezése és korpótléka nagy terhet ró az egyet. egyházra. Az egyik katedra még mindig nincs betöltve. Felhivatik a pénzügyi bizottság, hogy az ennek betöltésével előálló szükséglet fedezéséről saját hatáskörében gondoskodjék. *Hörk J.* helyettesítéséért *Dr. Masznyik*nak és *Hornyánszky*nek köszönetet mond és *Dr. Dobrovits* javaslatára óránként 200 K tiszteletdíjat szavaz, *Scholtz O.* javaslatára a helyettesítés díjának mindhárom akademián egyforma rendezését mondja ki, *Raffay Sándornak* pedig a tiszteletbeli theologiai tanári címet adja meg a közgyűlés. *Kámory S.* becses irodalmi hagyatékát *Hornyánszky Aladár* rendezte. Ezért neki köszönetet mond a közgyűlés s felhatalmazza megfelelő szak-

rény beszerzésére. Sajnos, az irodalmi hagyaték kiadására nincsen fedezet. Ezzel a második napi tárgysorozat is kimerült.

Aznap délután

a Luther-Társaság

tartott rendkívüli közgyűlést, amelynek egyik, hosszú, sokszor szenvedélyes vitára okot szolgáltató tárgya volt a könyvkereskedés számadásai körül *Majba Vilmos* titkár és *Petrik Géza* üzletvezető között fölmerült heves polemia. Végre is abban történt megállapodás, hogy mindkét fél egy-egy szakértőt nevez meg, ezek elnököt választanak s ez a bizottság döntőn végérvényesen kettejük ügyében. Még néhány alapszabályszerkesztést módosítottak s azután a közgyűlés véget ért.

Harmadik nap. Péntek.

Az egyetemes közgyűlés harmadik napját a tanügy kérdései dominálták.

Obál Béla és Deák Jánosnak Eperjesre rendkívüli theol. tanároki történt megválasztásához hozzájárult a közgyűlés. Két róm. kath. papnak, akik engedélyt kértek evang. lelkész-jelölti vizsga letételére, bizonyos feltételek alatt teljesítik a kérését. Ezután *Göbi Imre* tanügyi bizottsági elnök adta elő a bizottság javaslatát, amelyekhez képest a közgyűlés kimondta, hogy a nem evang. iskolába járó evang. növendékek, valamint az idegen intézetekbe járó tanítóképezdészek számára minimális tananyagot kell megállapítani, — továbbá, hogy a középiskolai vallás-tanításra vonatkozólag kidolgozott utasítást általánosságban sem fogadja el, sőt magát a tantervet is teljes revízió alá veti, mely célra *Bancsó A.* elnöklete alatt bizottságot küld ki, — a vallásoktatás ellenőrzése céljából „egyházi főigazgatói állás“ creálására vonatkozó indítványt a zsinati bizottsághoz utasítja, a főváros különleges viszonyaira való tekintettel kérésített külön budapesti vallás-tanítási tervnek a középiskolát illető részét az imént kiküldött bizottsághoz utasítja, a többi részének kísérletképpen való életbe-lyetetését engedélyezi, — úgyszintén engedélyt ad arra, hogy *Pozsony és Bonyhád* főgymnasiumai felémelt államsegélyt kérhessenek, *Osztrólczy Gyulának* a szerinte sérelmes nyugdíjaztatása tárgyában beadott felebezését elutasítja, mert a selmeczbányai kormányzó-testület akkor, amikor ezt a tanügy érdekében kezdeményezte, hatáskörét nem lépte túl, az ügy érdemleges elbírálása pedig nem az egyetemes közgyűlés, de a miniszterium hatáskörébe tartozik; — felhívja a kerületeket, hogy az E. A. 199. §. szerint középiskolai szolgálati pragmatikát készítsenek, — az 1905. évi állami tantervhez való alkalmazkodás céljából kimondja, hogy a népiskolai vallásoktatás heti óraszám 3 legyen s prot. szellemű olvasmányokról legyen gondoskodás, — a dunántúli kerülettől bevárja a tanítóképzési szabályzatot s ezzel együtt mind a 4 egyházkerületéből készíti egy általánosan kötelezőt, — a közös prot. bizottsághoz teszi át intézkedés céljából azt a sérelmet, hogy az evang. vallásu növendékeknek az idegen vallásu intézetekben való hittan-oktatását sok intézet nem engedi meg, — felhívja az összes kerületeket, hogy az állami iskolákban működő hitoktatók óránkénti tiszteletdíját feltüntető táblás kimutatást és javaslatot terjesszenek fel ez ügy egységes rendezése érdekében, — megsürgeti azon múlt évben tett felterjesztésének elintézését, hogy a fele-

kezeti tanárok fizetése az államiakéval egyönlővé tétessék és a második cyclusra megválasztott igazgató tiszteletdíja a törzsfizetésbe legyen beszámítható, — 10 tankönyvet engedélyez — de csupán a bírálók észrevételeinek a szövegben foganatosítása feltétele alatt engedi meg a használatot, a *supplicatio* intézményét, mivel annak elejtése a 10 évi adatok átlaga szerint évi 20,000 K-val károsítaná meg a tápintézeteket, fenntartja, — *Góbi Imre* tanügyi b. jegyzőnek buzgóságáért köszönetet szavaz. *György István* jelentette, hogy az ösztöndíjak mind kiosztottak.

A gyűlés továbbá teljesítette a budapesti testvéregyházaknak azt a kérelmét, hogy a pénztárnál egy irodatiszti állás szerveztessék. Az egyetemes egyház költségvetése a fedezeti és szükségleti rovaton 32,000 koronát tesz ki. Miniszteri leiratok tudomásul vétele után *Händel Vilmos* ez egyetemes gyámintézet részéről tett jelentést. Ezzel kapcsolatban az egyetem hozzájárul ahoz, hogy a Vester-alapítvány ingatlanai önkéntes nyilvános birói árverésen eladassanak. Báró *Prónay Dezső* elnök az ülést délután fél 2 órakor bekezesztette. Délután theologiai tanári vizsga volt, a melyen *Draskóczy Lajos* eperjesi theol. tanár tette le sikeresen a vizsgát.

Negyedik nap. Szombat.

Báró *Prónay Dezső* egyetemes felügyelő megnyitván a szombati negyedik ülést, dr. *Zsigmondy Jenő* az egyetemes adó-alap bizottság jelentését terjesztette elő, melyet tudomásul vettek és a benne foglalt javaslatokat elfogadták. *Lombos Alfréd* azt az indítványát, hogy a missziói pontok különös elbánsban részesüljenek az adócsökkentési segélyeknél s azok még tíz százalékos megterhelésnél is kapjanak segélyt, *Materny Lajos*, *Veress József*, *Gyurátz Ferenc*, *Szentiványi Árpád*, báró *Prónay Dezső*, *Scholtz Gusztáv* s többek hozzászólása után az adóalap bizottsághoz utalta a gyűlés azzal, hogy a bizottság a méltánylást érdemlő eseteket a rendelkezésre álló erőhöz képest figyelmében részesítse.

A bányai egyházkerület javaslatára utasítást kapott a bizottság, hogy mihelyt az összes kimutatások beérkeztek és feldolgoztattak, az adózási szabályrendelet kiegészítésére nézve tegye meg azokat a javaslatokat, melyek elfogadtatván, alkalmasok lesznek arra, hogy az egyházak segélyei a legkörülményesebb méltányossággal legyenek megállapíthatók.

Händel Vilmos a *Luther-Társaság* jelentését mutatta be, melyet tudomásul vettek. A bemutatott társasági alapszabályokat módosítás végett vissza adta a gyűlés. A társaságnak 43,961 korona vagyona és 1802 tagja van. A nagygyerezsdi egyezségbe ütköző ügyek megbíráására kiküldendő választott bíróság tagjaivá, az egyetemes egyház részéről *Szentiványi Árpád*, dr. *Kéler Zoltán* és dr. *Sztehlo Kornél* választották meg.

Gyürky Pál az egyetemes nyugdíjintézet jelentését adta elő. A nyugdíjintézet 1908-ban 66,578 kor. nyugdíjat fizetett ki. A jövő évben pedig 210,000 koronát fog kifizetni. A jelentéssel kapcsolatban az egyetemes gyűlés felkérni határozta a református konventet, hogy az özvegyi nyugdíjra vonatkozó és a testvéri viszonyból folyó reciprocitást, miként az az ev. egyetemes nyugdíjintézeti szabályrendeletben a legteltesebb mértékben megvan, visszaállítsa. *Veres József* javaslatát, hogy a theologiai tanárok az orszá-

gos nyugdíjintézetbe felvétessenek, elfogadták s ez ügyben felirat megy a kormányhoz.

A selmeczbányai lyceum felügyelőjévé *Farbaky Istvánt*, igazgatójává pedig *Király Ernőt* újra megválasztották. Dr. *Sztehlo Kornél* és dr. *Zsigmondy Jenő* a *Luther-Otthonra* vonatkozólag jelentettek. A vallás- és közoktatásügyi miniszter értesítette az egyetemet, hogy ezidőszerint nem hajlandó az Otthon számára kért segélyt megadni.

Az egyházkerületektől a reformáció négy századik évfordulójának megünneplésére irányuló és beérkezett javaslatokat a gyűlés kiadta egy, a kerületi elnökségekből álló és az egyetemes felügyelő elnökelete alatt kiküldött bizottságnak.

A bányai kerület javaslatára az egyetemes egyház átiratban fordul a református konventhez, hogy a protestáns közös-bizottságot olyan jellegűnek tekintse szintén, mint amilyenek az ev. egyetemes egyház tekinti. Vagyis ruhazza fel az általa kiküldött tagokat ugyanolyan hatáskörrel, amilyennel az egyetemes gyűlés az ő kiküldötteit felruházta.

Az Országos református lelkészgyűletnek az 1848. évi XX. t.-cikk végrehajtására vonatkozó felterjesztését a protestáns közös bizottsághoz utalták, mint olyanhoz, amely e tárgyban az összes tennivalókkal — a szükséges fentartás mellett — megbízott.

Báró *Prónay Dezső* egyetemes felügyelő a közgyűlést délután 2 órakor bekezesztette. Dr. *Baltik Frigyes* püspök a gyűlés nevében hálás köszönetet nyilvánított báró *Prónay Dezső*nek a tanácskozások bölcs és tapintatos vezetéséért s áldást kívánt az egyetemes felügyelőre és családjára.

Más világ Debreczenben. Lehetne mondani: szájkosár Debreczenben.

Ritkán, de valahányszor Debreczenben megfordultam, mindig egy bizonyos jól eső örömezés foglalta el szívemet. Látva Debreczen tisztá, hamisítatlan, tősgyökeres magyarságát, egyszerűsége mellett is vidéki reális gazdagságát, puritán magyar hazafias kálvinista jellegét, valahányszor el kellett hagynom e ritka vendégszerető várost, mindannyiszor azon bensősóhaj önkénytelenül szállt: vajha volna nekünk Magyarországon minél több Debreczenhez hasonló városunk, akkor könnyen boldogulnánk, leszámolnánk belső, de külső ellenségeinkkel is!

Nem kétkem s kétségbe vonni ma sem akarom Debreczen törhetlen hazafiságát, tekintélyes, iriggyelt gazdagságát, magyaros vendégszeretetét s protestáns puritán jellegét, de mégis a legutóbbi, szept. hó 14–17. napjain, a tiszai evangélikus egyházkerületnek ott tartott közgyűlése alkalmából ottani tartózkodásunkkor oly tapasztalatoknak és benyomásoknak voltam közvetlen szemtanúja, melyek reám s bizonyára többekre is a legkevésbé kellemesen hatottak, melyeket minden rekrimináció és bántó szándék nélkül a Nt. Szerkesztő úr engedelmével itt méltán és őszintén elmondanom kell.

Hivatalos elfoglaltságom előtt, a reggeli órákban látni akarva a város reggeli képét, vásári, üzleti forgalmát, végig sétálva főutcán, elképzelve hogyan viték három évvel ezelőtt halottas kocsin a darabont főispánt, benézve a mellékutcákba, mindenekelőtt fel-

tűnt, hogy nem találtam a városháza előtt a debreczeni szójárás szerint ugynevezett »köpködő parlamentet.« Hát hogyan: Debreczenben a civis, pipa szó mellett, nagyot köpve a járdára, már nem hányhatja meg a város, e kis Magyarország s az ország összes bajos dolgait?! Igazán kár volt ezen debreceni speciális magyar szokást a nyílt térről a korcsmák füstös, dohos levegőjébe beszorítani.

De hová tűnt el a Főutcáról a nyüzsgő reggeli vásári zaj, üzleti forgalom, melyet még tizenkét év előtt ott jártamkor láttam? Csupán a nagy templom tájkán láttam egy néhány gyümölcs árúst, drágán mérve a szőlőt, barackot és szilvát. Megis kérdeztem eziránt egy hegyesre kipödrött bajszu atyafit, azt a felvilágosítást kaptam, hogy ma a zsidóknak nagy ünnepjük van s tetszik tudni, hogy zsidó nélkül nincs vásár Magyarországon, Debreczenben sem. Nem gondolva erre, de mert szivarom kifogyott s egy pár levelezőlapot akartam Debreczenből elküldeni, a szükség vitt rá, hogy oly üzletet keressék, hol ezeket bevásárolhatom. Nem akartam hinni szemeimnek, de tiz ujjamon elszámálhattam volna e napokban a Főutcán a nyitott üzleteknek számát, a többi zárva; utbaigazítás után a főpostán vettem meg a levelező lapokat és bélyeget, a szivart pedig egy mellékutcai üzletben, bosszankodva azon a helytelen beosztáson, hogyha a zsidónak van ünnepe, keresztyén s ha keresztyénnek van ünnepe, zsidó nem veheti, nem szerezheti be a mindennap előforduló, legszükségesebb dolgokat. A hogy ez Debreczenben történt velem, annál inkább csodálkoztam rajta, mert eddig úgy tudtam, úgy gondolkodtam, hogy Debreczen határozottan calvinista Róma, melyben a zsidó ünnep semmiben változást, fennakadást nem idézhet elő, Csalódtam, meg kell változtatnom e tekintetbeni eddigi ismereteimet, meggyőződésemet. De sajnós, meg kell változtatnom nézeteimet, meggyőződésemet más fontosabb dologban is.

Szept. 16-án együtt voltunk a kerületi gyűlés tagjai a város notabi itásaival a híres Arany Bika szállodában egy minden tekintetben dús, pompás közebédnél, melyet a gyűlési tagok tiszteletére az egyház, illetve mint mondták, az egyház nagyrabecsült áldozatkész felügyelője adott. A melabus híres debreczeni Rácz cigány bandája s jó bor mellett kedélyesen és élvezettel élveztük a gazdag, ritka figyelemmel kiszolgált banket kitünő, izletes fogásait. — Háromféle bor, savanyu víz, többféle pecsenye, tészta, parfé, csemege, fekete kávé, szalonpapírba burkolt tulipán szemlye stb. Valóban alig hiszem, hogy a kerületi gyűlés tagjainak — vándor utjaikon — ily pompás közebédben lett volna valahol részük s a mi a legfőbb ugyan, a pincérek részéről oly kiváló figyelemmel kiszolgálva, mint itten. A pompás közebédet s az emelkedni kívánó közebédi kedélyhangulatot azonban alaposan elrontotta a rendezőség azon intézkedésével, hogy a minden vendég elejébe kitett díszes étlapra mint tilalmi parancsot kiagyomatta azt, hogy *toasztot mondani nem szabad!* S tényleg a dús terítékű közebéd, Debreczenben, az Arany Bika szállodában e nélkül folyt le, sőt midőn az egyik gömöri tekintélyes, ponderáló szavu világi férfiú ezen tilalmon tulakarva magát tenni, felállt abban a reményben, hogy szavait meghallgatják, a rendezőség élén álló debreczeni lelkész úr cigány zúgó tussal hallgatatta el a merészkedő felszólalót. Hát ez igazán furcsa, érthetetlen jelenség Debreczenben, melyet nagyon rosszul védelmezné azzal, ha valaki arra a közmon-

dásra hivatkoznék, hogy a magyar ember mikor eszik, nem beszél. Nem hiszem, hogy széles Magyarországon, a legelhagyottabb zugban is találkoznánk ilyen-nyel, mert ez nagyon is hasonlít azon birtokos eljárásához, ki érdemtelen szolgálait azzal büntette, hogy enni adott nekik, de inni nem! A magyar embernek ösi vendégszerető természete, hogy kedves vendégét nemcsak ellátja minden jóval, mi szem, szájnak kellemes, hanem áldomással, toasztal, kedélyes eszmecserével, társalgással fűszerezi az étkezést, megadja a szívnek, léleknek, a kedélynek is azt, a mi az övék s éppen ez teszi a magyar vendégszeretetet, a magyar közebédeket, banketteket oly kellemessé, érdekessé, az idegenre is oly mély benyomást gyakorlóvá, hogy még a német is, ki semmit sem értett az egészéből, magával vitte azt a felejthetetlen jó benyomást: «ki kell inni!»

Meg is interpelláltuk ez iránt a rendezőség élén álló debreczeni érdemes lelkészt, *Materny Lajos* esperes urat, ki maliciózus tréfával azt a felvilágosítást adta, hogy azért rendezték így a közebédet, mert itt van alulírott is s ha egyszer beszélni kezdene, estig is tartana itt minket, már pedig ebéd után azonnal kirándulni akarunk a debreczeni szép m kir. gazdasági intézetbe. Hát igaz, hogy én a szóért nem szoktam kölcsön kérve a szomszédokhoz járni. Igaz, hogy én, ki kora tanuló koromtól fogva mindig érdeklődtem egyházi közgyűléseink iránt s majdnem mindig résztvettem esperességi és saját kerületi gyűléseinken s bizonyos tekintetben jól is laktam száraz közigazgatási egyházi gyűléseinkkel s e miatt pár éve részt nem vettem kerületi gyűlésünkön. De ezuttal Debreczenbe lévén kitérve a kerületi gyűlés, Debreczen, a híres Debreczen, kálvinista Róma vonzott; a tizenkét év előtt ott szerzett édes-keserű emlékek csábítottak, mikor megtörtént a nevezetes lemondás s mint pástor nélküli nyáj oszoltunk szét; a levegő *Sztehló Kornél* egyetemes ügyészünk indítványa s egyéb okok következtében — rosz időket élünk, rosz csillagok járnak — tele volt unionális törekvésekkel, kérdésekkel; én, ki országos, egyházi, vallás-erkölcsi és hitfelekezeti közállapotainkról hosszú évek óta állandóan egyházi lapjainkban szemlét tartok, mely szemlének, csekély része, elvitázhatalanul van, mai egyházi közállapotaink fellendülésében, éppen azért fül- és szemtanuja kívántam lenni a Debreczenben történendő nagy elhatározó eseményeknek, a testvéri őszinte ölekezésnek, szervezésnek és bátor, vissza nem koncentráló hadba indulásnak! Azért, mint egyházmegyei kiküldött elmentem a debreczeni közgyűlésre s nem tagadom, volt, lett volna nekem is mondani valóm ez alkalomból.

És mi történik? A vendéglátó magyar házigazda pazar, bő ebéd mellett megtöltja, zúgó cigány zene tussal beléfojtja vendégeiben a nyílt, magyaros, kedélyes szót! Hát ezt igazán Debreczenben nem vártuk, nem reméltük s csalódtunk a tekintetben is, hogy a nagy, elhatározó egyházpolitikai lépésből, kijelentésekből a református testvérekkel való ölekezésből semmi sem lett. — A református testvérek nem is vettek részt — mert meg nem hívták — a közebédén s jellemző ott a testvéri viszonyra egy debreczeni civisnek most is ismételt szava, melyet egy társam azon tudakozódó kérdésére kapott, hogy hol van a lutheránus templom? felelte a civis: Röstelném, ha tudnám!

A néma lefolyású közebedhez hasonló volt a másnap folytatott közgyűlés, mikor is éppen a debreceni érdemes lelkész úr felszólalása kapcsán az elnöklő kerületi felügyelő úr kijelentette, hogy mégis csak különös, hogy itt akárki felszólaljon s így a bizottság által megállapított javaslatot megváltoztatni akarjon!

Tökéletes igaza van a kerületi felügyelő urnak, minek a gyűlésen arról beszélni, hogy ki kapja a Baldacsy segély 60 és ki a 40 koronáját, mikor azt a bizottság már megállapította. Mire való a sok beszéd apró-cseprő közigazgatási dolgoknál, mikor azokat a bizottság elvégezheti! Hát azt tartom s főleg ezért írom e sorokat, hogy egyházi köz- és beléletünknek legjobb és legmegfelelőbb signaturája az a néma közebed és a kerületi felügyelő úr ama fenti kijelentése. — Tényleg egyházi közgyűléseinken hova-tovább, annál inkább elv, eszme, irány, cél — megfullad a közigazgatási apró-cseprő dolgaiba.

106-an voltunk a debreceni kerületi gyűlésen. — De 60 koronájával számítva személyenkint a kiadást, 6360 koronába került ezen gyűlés. — Ha nekem valaki bebizonyítja, hogy 6,360 korona reális hasznot tettünk ezzel egyházunknak, arra az esetre itt nyíltan kijelentem, hogy a magam részéről soha szóvá nem teszem annak a Rás leányegyháznak visszacsatolását, melyet minden földrajzi, közigazgatási, egyházi és a zsinati törvény ellenére is egyházunktól elcsatoltak s ráadásul már megígérem, hogy a legközelebbi egyetemes közgyűlésre saját költségemen elmenjek, hogy mint huszonnégy év óta működő lelkész, végre annak a képét is lássam már legalább egyszer, mikor fiatalabb lelkésztársam nemcsak egyszer, de párszor, sőt olyan is, aki a kerületi gyűlésen nem volt. a kerület költségén szavazati joggal lett kiküldve az egyetemes gyűlésre.

Kassa.

Homola István,
ev. lelkész.

*

Régi, kedves munkatársunknak ezen felszólalását tisztán azért közöljük, mert elvi álláspontunk értelmében megnyitjuk a tért bármilyen vélemény előtt, ha az egyénileg nem sértő, megokolásában a tények igazságával mereven nem ellenkezik. De annyit mégis ki kell jelentenünk, hogy a sok fogásos bankettekzen elhangzani szokott, a legtöbbször minden tárgyi igazságot nélkülöző, émelyítő dicsőretekkel és magasztalásokkal telt felköszöntőknek elmaradását semmiféle tekintetben nem tartjuk olyan tárgynak, amelyért az egyházi életben feljajdulni tudnánk.

Szerk.

NEKROLOG.

† **Ruthényi Béla.** Fogynak, egyre fogynak azok, akik nem szégyenlik a Krisztus evangéliomát, nem restellik evangélikus voltukat, de szívök lelkese-
désével, lelkök hithűségével, tudások erejével, vagy-
nuk, világi állásuk tekintélyével odaállanak evangéli-
kus egyházuk mellé, hogy benne tehetségük szerint
munkálkodjanak, magasztos céljai elérésében segítsék
s ha kell, mindenkivel szemben megvédelmezzék.
Fogynak s helyökbe nem mindig jönnek mások.

Mélységes fájdalom, gyötrő aggodalom szállja meg a leikeket, ha e kevesek közül egy-egy kidől s

helye üresen marad . . . E kevesekből való volt Ruthényi Béla, a rimarahói egyháznak f. hó 12-én 74 éves korában elhunyt felügyelője. — Neve az utóbbi években nem szerepelt a nagy nyilvánosság előtt, agg kora, betegeskedése meggátolta abban, hogy szavát nagyobb körben hallassa. Csak otthon dolgozott, szülő egyháza javát munkáit odaadással, hűség-
gel. A leáldozni készülő nap csak a nyugati láthatárt melegíti már áldást hintó sugaraival, holott napközben milliók és milliók élvezték jótékony melegét. Így ő is. Egykor a dicsőséges múltú „parva Saxonianak” nevezett kishonti egyházmegye is őt vallotta vezéréül, felügyelőjéül. S mint ilyen, példásan, lelkiismeretesen dolgozott. Pedig nehéz viszonyok között állt az egyházmegye kormányrudja mellé. Nem a higgadt ést kellett vezetnie, hanem a fékevesztett szenvedélyt megzabolázni, megtörni. A nemzetiségi izgatások szenvedélyét. Hogy ez nem ment simán, küzdelem nélkül, az bizonyos. Hogy e küzdelmek a gyűléseken s általában az egyházi életben nagy hullámokat vertek, amelyek az egyházi vitalis érdekeket is háttérbe szorították, ez érthető. Hiszen a levegőt felüldítő, megtisztító nyári zivatar is megtépázza a fák koronáját, letördeli a gyenge virágokat. — De hogy a küzdelem nem volt hiábavaló, az tagadhatatlan.

Az erélyes, megalkuvást nem ismerő kéz rendet, békét teremtett. Az egyházas szellem fejlődésének, megerősödésének útjából minden akadályt elgördített. Eljárását még a vele egy véleményen levők közül is sokan támadták, a viszonyok nem ismerése folytán sokan félreértették, érvényesülési vágyból sokan rosszaláltak. De a következmények teljesen igazolták az ő határozott, nyílt törekvéseit, tetteit. Ma nyugalom, méltóság, béke honol a kishonti egyházmegye gyűlésein s taian nem követünk el megbántást az egyházmegye mai vezéréivel szemben, ha állítjuk, hogy ebben nagy része van Ruthényi Béla felügyelőségének. Hiszen az épület szilárdsága, tartóssága is nem annyira a falak, mint inkább a földdel eltakart fundamentum erejétől függ . . .

Mikor a nagy munkát elvégezte, visszavonult. Helyét — szívében a jól teljesített kötelesség érzetével, de együttal a hálátlanság fulánkjával — másnak engedte át. Önzetlen fáradozásának áldásait csak távolról szemlélte, figyelte.

Most ezt a figyelő helyét is elhagyta. A halál rideg szava messzire szólította el tőlünk, messzire szerető hitvesétől, barátaitól, messzire a rimarahói ev. egyházközségtől, melynek több mint 30 esztendeig volt felügyelője. Temetése, melyen hálás elismerése jeléül a kishonti ev. esperesség egy, Medveczky Sándor egyházmegyei felügyelő és Banczik Sámuel alesperes vezetése alatt álló küldöttség által hivatalosan is képviseltette magát, f. hó 14-én d. u. volt óriási részvét mellett. Az özvegy és a rokonság mélységes fájdalomában őszintén osztozott a jelenvolt nagy sokaság apraja, naguja, midőn a szerető szívet eltakarták a hideg hantok.

Legyen emléke áldott!

BELÉLET.

Az Országos ág. hitv. ev. Tanáregyesület választmányja november hó 18-án dr. Meskó László elnöklete alatt népes ülést tartott. Gömör János tit-

kár referálásával több fontos ügyben döntött a választmány. Így elhatározta, hogy egy protestáns tanügyi folyóirat megteremtése érdekében az országos Református tanáregyesülettel együtt akciót indít. A „Szövetség” protestáns ifjúsági lap támogatására és felvirágoztatására a szükséges lépéseket megteszi. Az országos középiskolai tanári kongresszuson, valamint a kongresszust megelőzőleg a felekezeti tanárok tervbe vett értekezletén magát Fischer Miklós alelnökkel képviselteti. Ezután Fischer Miklós a középiskolai, — Papp József a tanítóképezdei, — Mikolík Kálmán a polgári leányiskolai szakosztály idej munkaprogramját ismertették. Végül a választmányi ülés elhatározta, hogy az egyesület jövő évi közgyűlését Nyíregyházán a pünkösdi szünidőben fogja megtartani.

Az egyetemes törvényszék múlt pénteken és szombaton délelőtt báró Prónay Dezső egyetemes felügyelő és dr. Baltik Frigyes dunáninnyi püspök társelnökségével ülést tartott. A jegyzőkönyvet dr. Zelenka Lajos egyházi felügyelő, egyetemes törvényszéki jegyző vezette, előadó gyanánt pedig dr. Csipkay Károly, Rohonyi Gyula és Belák István egyetemes törvényszéki bírák működtek közre.

Az egyetemes törvényszék Broósz János országházi tanító fegyelmi ügyében a bányai egyházkerületi törvényszéknek 100 koronás pénzbüntetését megerősítette; helyben hagyta továbbá Gyura Vilmos lapújtói tanító fegyelmi ügyében a dunáninnyi egyházkerületi törvényszék által hozott hivatalvesztést kimondó ítéletét. Králik Ferenc volt berencsfalusi egyházfelügyelő ellen a kerületi törvényszék az eljárást azért szüntette meg, mert az illető időközben állásáról lemondott. A közzéadott föllebbezése folytán a kerületi törvényszék fölvetette a pert és Králik Károlyt a másodfokú eljárás költségeiben marasztalta. Az egyetemes törvényszék most megsemmisítette a másodfokú eljárást és Králikot ezeknek a költségeknek a megfizetése alól fölmentette.

A törvényszék ezután megvizsgálta Szeberényi Lajos Zsigmond békéscsabai lelkésznek bíróküldési kérelmét. Szeberényi ügyének másodfokú elintézésére a bányai egyházkerületi törvényszék helyett más bíróság kiküldését kérte. Az egyetemes bíróság nem látván a kifogásolt bíróság érdekeltségét fenforogni, a kérelmet elutasította.

A felsőzellei lelkészválasztás ügye anuak megállapítása végett, vajjon a dunáninnyi kerületi törvényszék ítélete közölve volt-e a közzéadottal, felvilágosító jelentéstétel végett visszaküldetett.

A kövágó-eörsi lelkészválasztás ügyében a zalai egyházmegye esperese részéről benyújtott bíróküldési kérelem az állított érdekeltség közelebbi megjelölése végett, továbbá Zábóji Gyula volt rákospalotai tanítónak fegyelmi ügyében — miután a föllebbezést időközben visszavonták — az ügyiratok felülvizsgálatlanul visszaküldettek.

Tanári állás betöltésére felhívás. Állam segített községi főgimnáziumnál egy *latin-történet* szakos állás töltetik be 1600 kor. h. tanári fizetéssel. A megválasztott két év múlva rendes tanárrá lép elő 2600 kor. törzsfizetés, 480 kor. lakpénz és 400 kor. ötödéves kórptélek és előléptetési díjjal. Okleveles evang. ifjak a szerkesztőségnek megtudhatják a bővebbeket. A lelkésztársak pedig kéretnek, hogy az érdekeltek figyelmét ezen közleményre felhívják.

Értesítés. A tiszai ág. hitv. ev. egyházkerületben a decemberi pótló, javító és kiegészítő éretts. vizsgálatok az eperjesi ág. hitv. ev. főgimnázium érettségi bizottsága előtt fognak megtartatni.

A vizsgálatok ideje dec. hó 13. 14-én írásbeli, 15-én szóbeli. Jelentkezni kell személyesen dec. hó 11-én d. u. 4 órakor (a pótló és kiegészítő éretts. vizsgázóknak, illetve dec. hó 14-én d. u. 4 órakor (a javító éretts. vizsgázóknak) a főgimnázium tanácskozó termében.

A VIII. osztály magán és javító vizsgálatai dec. hó 11-12-én lesznek.

Vizsgadíjak: rendes éretts. 21 K, javító és kiegészítő éretts. 11 K, magánvizsga 80 K.

Eperjes, 1909. nov. 23.

Gömöry János,
igazgató.

Köszönetnyilvánítás. Mindazon lelkésztársainknak és ismerőseimnek őszinte részvétét, mellyel engem szeretett nőm elhunyta alkalmából felkeresni szívesek voltak, ez úton szívem mélyéből köszönöm.

Csallon, 1909. évi november hó 21-én.

Jamriska János,
ev. lelkész.

Gusztáv Adolf egyleti segély. Október 20-án a lipcsei központ 5168'40 mka = 6047'03 kor. segélyt utalványozott be egyet. gyámint. pénztárunkba. A segélyzetek legközelebb felvehetik az összegeiket.

Segédlelkézi helycserék. Reichert Gyula komáromi s lelkész egyházfőhatósági rendelkezésre Csikóstöttösön foglalt el s. lelkézi állást. — Heiner Géza Vadosfáról Maraszombatba ment a nagybeteg Kovács István lelkész mellé.

PÁLYÁZATOK.

A zólyomi egyház *hitoktató-segédlelkézt* keres, akinek kötelessége heti 11 órában hitoktatást végezni s a lelkézi teendőket a lelkész utasítása szerint végezni. Javadalma 1200 kor. törzsfizetés, 200 kor. a gyári iskolában végzett hitoktatásért, 50 kor., külön járuléka az áll. iskolai hitoktatásért, 40 kor. fűtési átalány és bútorozott szobából álló lakás. Mint segédlelkész 80-100 kor. melléjövödelemre számíthat.

Zólyom, 1909. nov. 23.

Blatniczky Pál,
lelkész.

2-1

Az apostagi (Pestmegye) lelkézi állásra pályázatot hirdetek. A szolgálati nyelv magyar. Javadalom: 400 kor. készpénz negyedévi részletekben, 55'38 hl. rozs, körülbelül 40 hold (1200 ölével), szántóföld, melynek megmunkálása évi 170 koronával van megváltva, két nagy kert a háznál, 6 öl puhafa házhoz szállítva és a szokásos stóla.

A kellően fölszerelt pályázati kérvények december 12-ikéig alulírottához küldendők.

Fóth, 1909. november 23.

Szeberényi Lajos,
főesperes.

Körmöczbánya segédlelkész-hitoktatót keres. — Javadalom: bútorozott szobán és 12 méter kemény tűzfán kívül 1700 korona és némi stóla.

Mind a három nyelv szükséges. — Az állomás mielőbb, lehetőleg az ünnepek előtt elfoglalandó.

Raab Károly,
lelkész-esperes.

2-2

Kérjük az „Evang. Órálló“ igen tisztelt olvasóit, hogy szíveskedjenek könyvszükségletük beszerzése véget minden alkalommal, bármily csekélységre legyen is szükségük, a Luther-társaság ev. könyvkereskedéséhez, Budapest, VIII, Szentkirályi-utca 51/a. fordulni.

Könyvkereskedésünk minden ízében evang. vállalat melynek gyarapodása érdekében áll minden hitsorsunknak.

Az egyházi irodalmon kívül szállítunk minden hazai és külföldi munkát és iskolai felszereléseket gyorsan és pontosan. Megrendeléseket közvetlenül hozzánk kérünk, mert utazó ügyműköket nem tartunk.

Tisztelettel:

A Luther-társaság Ev. Könyvkereskedése.

A szepesi városi ág. hitv. evang. egyházmegyébe tartozó és nyugdíjazás folytán megüresedett poprádi egyházközség *rendes lelkési* állására ezennel pályázatot hirdetünk.

Ezen lelkési állás javadalma:

1. Négy szobából álló emeletes lakás megfelelő mellék-
helyiségekkel és kerttel. 2. 1500 azaz egyezeröttszáz kor.
előleges negyedévi részletben az egyházpénztárából fizetve.
3. 600 azaz hatszáz korona a „Husz Dávid“ alapítványból. 4. 300 azaz háromszáz kor.
vallásnitásért. 5. 100 azaz egyszáz korona a „Wünschendorfer Károly“ alapítványból.
6. 64 azaz hatvannégy kor. úrvacsorabor megváltás címén a város pénztárából. 7. 52 m² azaz ötvenkét köbméter puha fa házhoz szállítva 312 azaz háromszáztizenkét kor. értékben. 8. Hivány szerinti stóla. (Körülbelül 554 kor., miért az egyházközség garanciát nem vállal.) A lelkész kötelessége: A rendes lelkési hivattal járó összes teendőket végezni és az összes iskolákban a vallásnitást vezetni, amint ez a hiványban ki van tüntetve.

Istentiszteleti nyelv német.

A tiszai ág. hitv. ev. egyházkerületi lelkészválasztási szabályrendelete értelmében kellően felszerelt jelentkezések alulírott főespereshez (Leibicz, szepesmegye) f. évi december 6-ig bezárólag nyújtandók be.

Igló és Leibicz 1909. nov. hó 8-án.

Kübecher Albert,
főesperes.

Münnich Kálmán,
egyh. felügyelő.

3-3

Szabolcsvármegye vasuti hálózatának menetrendje. Érvényes 1909. október hó 1-től.

I. Nyiregyháza—Debreczen.														
—	1015	1135	735	840	215	↓	Budapest kpu.	↑	100	655	955	—	630	—
—	505	850	1200	541	709	↓	Szerencs	↑	821	1117	522	—	1037	—
447	649	1014	208	737	857	↓	Nyiregyháza	↑	635	957	150	537	824	1218
500	658	1023	216	746	907	↓	*Császárszállás	↑	625	949	141	529	815	1207
518	742	1034	230	759	920	↓	Ujfehértó	↑	612	939	130	518	805	1151
530	728	1049	246	815	957	↓	Teglás	↑	556	925	115	504	744	1131
538	737	1057	258	821	950	↓	H.-Hadház	↑	549	918	108	458	737	1123
609	745	1104	306	828	958	↓	*Bocskay-keit	↑	535	910	1259	449	728	1107
617	752	1104	312	854	1005	↓	*Alsó-jósa	↑	530	903	1251	440	720	1057
634	805	1122	325	840	1020	↓	Debreczen	↑	514	851	1238	428	705	1037
—	158	217	711	—	221	↓	Szatmár-Németi	↑	—	324	853	221	240	712
—	150	640	500	545	549	↓	↓ Budapest kpu.	↑	705	—	655	900	200	1220
II. Nyiregyháza—Szerencs.														
614	801	1238	428	705	↓	Debreczen	↑	805	1120	325	840	1020	—	—
750	1004	344	546	858	↓	Nyiregyháza	↑	631	1003	139	700	843	—	—
705	1014	400	558	916	↓	Királytelek	↑	618	951	123	648	828	—	—
716	1025	413	607	929	↓	Görögcszállás	↑	608	942	111	638	819	—	—
723	1031	420	!	!	↓	*Virányos	↑	600	!	103	631	808	—	—
729	1036	426	!	!	↓	*Vaskapu	↑	!	!	1257	626	802	—	—
736	1043	434	622	948	↓	Rakamaz	↑	550	928	1250	621	755	—	—
851	1052	450	631	1002	↓	Tokaj	↑	540	918	1239	611	745	—	—
802	1001	502	640	1015	↓	Tarcal	↑	524	907	1222	558	729	—	—
814	1111	515	650	1029	↓	Mád-Zombor	↑	515	856	1209	547	717	—	—
821	1117	522	656	1037	↓	Szerencs	↑	505	850	1200	541	709	—	—
III. Nyiregyháza—Csap.														
655	1130	220	720	↓	Nyiregyháza	↑	622	846	110	837	—	—	—	—
930	142	505	932	↓	Csap	↑	335	551	1053	625	—	—	—	—
IV. Nyiregyháza—Mátészalka.														
730	213	728	↓	Nyiregyháza	↑	615	130	456	710	—	—	—	—	—
1025	448	950	↓	Mátészalka	↑	358	1100	100	452	—	—	—	—	—
V. Nyiregyháza—Vásárosnamény.														
712	1030	218	850	↓	Nyiregyháza	↑	630	116	615	819	—	—	—	—
940	202	456	1125	↓	Vásárosnamény	↑	356	1050	300	559	—	—	—	—
VI. Nyiregyháza—Polgár.														
710	1004	555	↓	Nyiregyháza	↑	610	1003	500	—	—	—	—	—	—
1050	908	↓	Polgár	↑	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Jegyzet. Az éjjeli idő a percek aláhuzásával van megkülönböztetve.

A * gal jelzett állomások feltételesek, ! = a vonat nem áll meg.